

Yttrande från Regionkommittén om "Europeiska området för forskningsverksamhet – Nya utsikter"

(2007/C 305/06)

REGIONKOMMITTENS REKOMMENDATIONER

- Regionkommittén vill peka på den stora betydelsen för den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen och innovationsförmågan i Europa av beslutet att upprätta ett europeiskt område för forskningsverksamhet. Regionerna har en mycket stor betydelse eftersom dessa, inom ramen för sin forskningspolitik och genom stödjande ramvillkor för programplanering, struktur och lagstiftning, bidrar väsentligt till att skapa ett livligt europeiskt forskningsområde.
- Regionkommittén stöder förslaget om samordning av regionala och nationella forskningsprogram och forskningsprioriteringar. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen vill kommittén dock understryka medlemsstaternas och de lokala och regionala myndigheternas ansvar för vetenskap och forskning och även i fortsättningen avvisa en centraliserad och på EU-nivå planerad forskning.
- Kommittén anser att framsteg i fråga om forskares rörlighet, inbegripet den nödvändiga anpassningen av lagstiftningen på områdena uppehålls rätt och pensioner, samt understödjande åtgärder för att underlätta familjesituationen, är av särskild betydelse för utvecklingen av det europeiska området för forskningsverksamhet.
- Kommittén betonar nödvändigheten av att införa bestämmelser och äganderätt för immateriell egendom. En europeisk stadga för användningen av immateriell egendom från offentliga forskningsinrättningar och högskolor kan i detta sammanhang utgöra ett viktigt bidrag till utformningen av ett europeiskt område för forskningsverksamhet och till främjandet av samarbetsnätverk.
- Kommittén vill uttryckligen uppmuntra högskolorna att finna nya vägar för samarbetet mellan offentliga inrättningar och den privata sektorn, till exempel inom ramen för gemensamma innovationsfonder. Högskolor måste i större utsträckning än hittills ses som innovationspådrivande i sina regioner.

Referensdokument:

Grönbok: "Europeiska området för forskningsverksamhet: Nya utsikter"

KOM(2007) 161 slutlig

Kommissionens meddelande "Att förbättra kunskapsöverföringen mellan forskningsinstitut och företag i hela Europa genom öppen innovation – Genomförandet av Lissabonagendan"

KOM(2007) 182 slutlig

Föredragande: Michael SCHROEREN (DE-PPE), ledamot av Nordrhein-Westfalens delstatsparlament

Politiska rekommendationer

1. Regionkommittén vill peka på den stora betydelsen för den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen och innovationsförmågan i Europa av beslutet att upprätta ett europeiskt område för forskningsverksamhet. Det är viktigt också för arbetet med att uppnå Lissabonmålen och hållbar och balanserad tillväxt och framgång i Europas regioner, samt för att förbättra medborgarnas livskvalitet.
2. Sedan Europeiska rådet vid sitt toppmöte i Lissabon i mars år 2000 beslutade att inrätta ett europeiskt område för forskningsverksamhet har betydande åtgärder vidtagits för förverkligandet av detta område, menar kommittén. Denna process måste emellertid intensifieras om det ska vara möjligt att uppnå målet att utveckla Europa till det främsta kunskapsområdet och det mest dynamiska ekonomiska området i världen.
3. Kommittén välkomnar därför kommissionens initiativ att i grönboken göra en inventering av EU:s framsteg, framgångar och misslyckanden på vägen mot det europeiska området för forskningsverksamhet sedan dess inrättande år 2000 och behandla nya idéer med hänsyn till de nya utvecklingstrenderna.
4. Kommittén anser att framsteg i fråga om forskares rörlighet, inbegripet den nödvändiga anpassningen av lagstiftningen på områdena uppehållsrätt och pensioner, samt understödande åtgärder för att underlätta familjesituationen, är av särskild betydelse för utvecklingen av det europeiska området för forskningsverksamhet. Dessutom kan en bättre samordning och ett bättre samarbete mellan medlemsstaterna och regionerna i fråga om forskningsprogram leda till samverkans effekter och därmed ett mervärde för området för forskningsverksamhet, vilket skulle stärka Europas konkurrenskraft på den globala kunskapsmarknaden. Förbättrad kunskapsöverföring, bl.a. genom samarbete i innovationskluster, är i detta sammanhang av största betydelse. EU:s stödprogram, särskilt det åttonde ramprogrammet för forskning, teknisk utveckling och demonstration bör utvidgas och inriktas på motsvarande sätt, och det bör också på ett effektivare sätt kopplas till EU:s strukturfonder.
5. Regionkommittén betonar regionernas mycket stora betydelse eftersom dessa, inom ramen för sin forskningspolitik och genom stödjande ramvillkor för programplanering, struktur och lagstiftning, bidrar väsentligt till att skapa ett europeiskt mervärde på forskningsområdet och till utformningen av det europeiska området för forskningsverksamhet samt till att gjuta liv i detta område. EU bör fastställa rättsliga ramvillkor endast där det är absolut nödvändigt för inrättandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet, och där samordning, också inom ramen för den öppna samordningsmetoden, inte räcker till. Ytterligare central planering på EU-nivå avvisas emellertid.
6. Regionkommittén betonar kraftigt städernas och regionernas viktiga roll som utvecklare av innovativa miljöer. Deras agerande får betydande återverkningar på såväl genomförandet av det europeiska forskningsområdet i fråga om rörligheten bland forskare (eftersom endast mångsidiga, toleranta och innovativa miljöer lockar forskare) som på utvecklingen av forskningsinfrastruktur. Som exempel kan man nämna regional innovationspolitik, teknikcentrum, företagskuvöser, vetenskapspark och riskkapitalfonder.
7. Regionkommittén menar att ett perspektiv som generellt saknas i grönboken om ERA är att ett starkt samarbete mellan den offentligt finansierade forskningen och andra aktörer i samhället även berör lokala och regionala myndigheter. Det är inte bara industrin som nämns i vissa fall som berörs. I många medlemsstater ansvarar den lokala och regionala nivån för viktiga områden i den offentliga välfärden. Ett utvecklat samarbete mellan akademien och offentliga aktörer är viktigt och behovet av "sociala innovationer" är stort, inte minst för att möta stora samhällsutmaningar och därmed bidra till att uppfylla Lissabonstrategin.

Forskares rörlighet

8. Regionkommittén stöder kommissionens uppfattning att forskares ämnesmässiga, geografiska och institutionella rörlighet är av stor betydelse för utvecklingen och överföringen av kunskaper, och därför bör utgöra en självständig beståndsdel i de nuvarande meritförteckningarna och karriärvägarna.

9. Kommittén delar uppfattningen att forskares rörlighet i dag ofta förhindras av otillräckliga lagstiftningsmässiga och institutionella ramvillkor liksom av dåliga arbetsvillkor och andra karriärhinder.

10. Regionkommittén vill understryka att forskarutbildningen är viktig i alla delar av Europeiska unionen, inklusive de nya medlemsstaterna. Genom att tillhandahålla forskarutbildning på olika håll i unionen säkerställer man i högre grad lika möjligheter för alla att få tillträde till forskarutbildning, och på detta sätt garanterar man att Europas begåvningspotential på bästa möjliga sätt betjänar unionen i framtiden. Genom att man beaktar denna aspekt understryks vikten av finansieringen av högskolor och forskningsinstitutioner i samarbete mellan EU:s och medlemsstaternas finansieringsinstrument samt i samklang med regionala och lokala myndighetsåtgärder.

11. ReK uppmanar de lokala och regionala myndigheterna att vidta alla åtgärder de kan inom ramen för sina befogenheter i syfte att förbättra rörligheten på alla områden, men särskilt mellan forskning och näringsliv. Därvid är ett nära och Europa-omfattande samarbete mellan företag, universitet och högskolor samt forskningsinstitut mycket viktigt, liksom samarbete med politiska aktörer och förvaltningar på lokal, regional och nationell nivå. Andelen kvinnor inom vetenskapliga yrken måste ökas på lång sikt. Mot den bakgrunden är flexibla karriär- och arbetstidsbestämmelser, bestämmelser om överföring av pensionsrättigheter samt ett behovsanpassat utbud av barnomsorg och liknande familjevänliga stödåtgärder (t.ex. hjälp till den äkta maken/maken eller livspartnern att få arbete) av största betydelse.

12. ReK vill understryka behovet av att locka toppforskare från icke-europeiska länder och betonar den stora betydelse som EU:s program för rörlighet (t.ex. Marie-Curie-programmet) har. Kommittén välkomnar också de stödåtgärder som vidtagits i vissa regioner i form av program för forskare som vill återvända.

13. Kommittén anser i princip att det är nödvändigt att i högre grad öppna de regionala och nationella FoU-programmen. För detta krävs dock ytterligare förtydliganden när det gäller den konkreta utformningen av programmen.

14. Kommittén vill betona EU:s roll i arbetet med att främja en bättre samordning av de regionala och nationella myndigheternas rörlighetsfrämjande åtgärder genom att med den öppna samordningsmetoden skapa öppenhet och tillgängliga exempel på goda metoder från regionerna.

Upprättande av en utmärkt forskningsinfrastruktur

15. Kommittén bekräftar att den anser det vara nödvändigt att skapa en modern och effektiv europeisk forskningsinfrastruktur, i hög grad genom att etablera moderna virtuella nät och kunskapsdatabaser, och stöder uppfattningen att man för att

lyckas uppnå sina mål på detta område också, utöver de europeiska finansiella resurserna, måste locka till sig regionala, nationella och privata medel. Att uppnå det så kallade treprocentsmålet (3 % av BNI), varav den privata sektorn ska svara för två tredjedelar, har i detta sammanhang en enormt stor betydelse.

16. Kommittén anser att man inom det europeiska området för forskningsverksamhet för att trygga sin internationella konkurrenskraft måste satsa på att arbeta i nätverk och utveckla befintliga forskningsinrättningar. EU:s strukturfonder kan väsentligt bidra till att finansiera upprättandet av ny forskningsinfrastruktur. Dessutom bör man sträva efter en starkare koppling till ramprogrammet för forskning. Denna aspekt och strukturfondernas roll i samband med upprättandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet behandlas inte i tillräcklig utsträckning i grönboken.

17. Mot den bakgrunden vill Regionkommittén också uppmana till diskussion om hur den europeiska färdplan som Europeiska strategiska forumet för forskningsinfrastruktur (ESFRI) lagt fram ska genomföras och finansieras för att bli en viktig milstolpe i inrättandet av ett europeiskt område för forskning. I det sammanhanget bör klara och öppna beslutsprocesser och kvalitetskriterier sättas i första rummet.

18. ReK välkomnar de ansträngningar som gjorts i olika regioner för att genom förstärkt självständighet för högskolor och universitet möjliggöra större privat engagemang. Kommittén vill uttryckligen uppmantra regionerna att finna nya vägar för samarbetet mellan offentliga inrättningar och den privata sektorn, till exempel inom ramen för gemensamma innovationsfonder, som också skulle kunna fungera som förebild för hållbar användning och säkerställande av offentliga resurser. Högskolor måste i större utsträckning än hittills ses som innovationspådrivande i sina regioner. Deras arbete i den riktningen måste främjas och de måste få delta i relevanta diskussioner om detta på regional, nationell och europeisk nivå.

19. ReK delar uppfattningen att det är nödvändigt att stärka samordningen mellan den offentliga och privata sektorn samt öka FoU-verksamheten i EU:s medlemsstater. Den öppna samordningsmetoden är i detta sammanhang ett lämpligt instrument för att uppnå samverkans effekter.

Förstärkning av forskningscentrumen och deras resultatriktning

20. Regionkommittén vill understryka den betydelse som högskolor och forskningsinrättningar utanför universiteten har för grundforskning och tillämpad forskning som motorer för den samhällsliga, kulturella och ekonomiska utvecklingen i sina respektive regioner och i mellanregionala sammanhang. Kommittén stöder därför en vid tolkning av innovationsbegreppet som sträcker sig utöver den rent ekonomiska betydelsen.

21. Regionkommittén betonar betydelsen av gränsöverskridande samarbete mellan högskolor och forskningsinrättningar och partner utanför universiteten inom sektorer som industri och ekonomi, förvaltning, kultur och andra delar av samhället.

22. Kommittén stöder strävandena att inrätta virtuella kompetenscentrum och betonar i detta sammanhang regionernas arbete för att främja samarbete mellan aktörerna i olika (även virtuella) kluster.

23. ReK välkomnar EU:s ansträngningar för att stärka dessa åtgärder genom för ändamålet lämpliga stödprogram eller finansiellt stöd som en del av dessa program, t.ex. inom ramen för EU:s sjunde ramprogram för forskning, teknisk utveckling och demonstration. Dessa program bör målinriktat vidareutvecklas med avseende på ett stärkt samarbete mellan de nämnda institutionerna och aktörerna för att skapa den kritiska massa som är nödvändig och för att upprätta internationellt synliga spetsforskningskluster.

24. Regionkommittén påpekar att forskningsinstitutionerna visserligen eftersträvar en kritisk massa, men att den kritiska massan är beroende av den aktuella frågan, det tematiska området och av deltagarna. Någon universallösning bör inte tillämpas på samtliga temaområden och stödinstrument.

25. Regionkommittén ställer sig bakom grönbokens målsättningar att uppnå en lämplig jämvikt mellan den institutionella och den konkurrensbaserade finansieringen av forskningsinstitutioner. Med hänvisning till sina tidigare ståndpunkter uppmanar Regionkommittén till fortsatt diskussion om en lämplig jämvikt mellan institutionell och konkurrensbaserad finansiering. Det sätt på vilket denna jämvikt uppstår är synnerligen viktigt för dynamiken i systemet.

26. Med hänvisning till sina tidigare framlagda synpunkter är Regionkommittén böjd att sätta mer lit till forskare och forskarsamfund när det gäller att välja ut intressanta och nyttiga forskningsområden, samt till frivillig nätverksbildning (bottom-up), än till kraftigt toppstyrda processer och den förstelning som detta för med sig i samarbetet.

27. Regionkommittén betonar också vid sidan av främjandet av kvalitet och toppprestationer nödvändigheten av god utbildning för invånarna i varje region som grundval för att säkerställa individuellt och samhälleligt välbefinnande och regionernas innovationsförmåga.

Demokratisk och effektiv kunskapsöverföring

28. Regionkommittén stöder ståndpunkten att digitala medier har stor betydelse för demokratisk, gränsöverskridande och målgruppsinriktad spridning av kunskaper och vetenskapliga rön, även i samband med politisk rådgivning, och

kommittén stöder spridningen av denna kunskap också via internationella nätverk.

29. Kommittén betonar, särskilt vad beträffar det internationella samarbetet, nödvändigheten av att införa bestämmelser och äganderätt för immateriell egendom. Om inte detta görs kommer det med största sannolikhet att bli mycket svårt att upprätta ett förtroendefullt samarbete mellan olika institutioner och i gränsöverskridande sammanhang, t.ex. i kluster och spetsforskningscentrum.

30. Regionkommittén framhåller att man för detta ändamål måste främja en systematisk utveckling och användning av europeiska och internationella bestämmelser och särskilt stödja kunskapsöverföringen mellan industri och offentlig forskning genom att offentliggöra exempel på god praxis. En europeisk stadga för användningen av immateriell egendom från offentlig forskning och högskolor kan i detta sammanhang utgöra ett viktigt bidrag till utformningen av ett europeiskt område för forskningsverksamhet och till främjandet av samsamarbetsnätverk.

31. Kommittén framhåller att regionernas och de små och medelstora företagens medverkan och möjligheter att påverka måste säkerställas även i samband med stora samsamarbetsprojekt inom EU, till exempel det europeiska tekniska institutet.

Samordning av forskningsprogram och forskningsprioriteringar

32. Regionkommittén stöder förslaget om samordning av regionala och nationella forskningsprogram och forskningsprioriteringar med avseende på det europeiska området för forskningsverksamhet och en europeisk forskningsmarknad samt på målet om en bättre samordning av de nationella forskningsaktiviteterna. Kommittén ställer sig också bakom en ökad fokusering på det gemensamma målet om att skapa ett europeiskt forskningsområde. Med hänvisning till subsidiaritetsprincipen vill kommittén dock understryka medlemsstaternas och de lokala och regionala myndigheternas ansvar för vetenskap och forskning och även i fortsättningen avvisa en centraliserad och på EU-nivå planerad forskning.

33. ReK framhåller sin åsikt att etableringen av ett europeiskt område för forskningsverksamhet och även en innehållsmässigt samordnad forskning kan främjas väsentligt genom att man säkerställer goda ramvillkor på forskningsområdet för de lokala och regionala myndigheterna. Detta kan man göra genom EU-stödprogram som t.ex. det sjunde ramprogrammet för forskning, men i väsentlig grad också genom motsvarande samordnade och målinriktade strukturprogram inom ramen för strukturfonderna, som gör det möjligt att åstadkomma samordningsvinster mellan struktur- och forskningsstöd.

34. Regionkommittén konstaterar i detta sammanhang att en framgångsrik forsknings- och innovationsmodell i en region inte utan vidare kan "kopieras" och användas i en annan region eller politisk myndighet. Modellen kan emellertid – förutsatt att hänsyn tas till strukturella, samhälleliga och kulturella särdrag – tjäna som förebild för utveckling av adekvata modeller i andra, även missgynnade, regioner.

35. ReK delar uppfattningen att programmet ERA-NET för samordning av regionala och europeiska forskningsprogram har varit effektivt och därför bör vidareutvecklas.

36. Regionkommittén vill påpeka att en EU-benchmarking bara accepteras av regionerna om denna tar hänsyn till de olika regionernas specifika utvecklingsförutsättningar, -faser och krav. För en framgångsrik EU-benchmarking i regionerna måste man därför utveckla anpassade indikatorer och undersökningsmetoder som möjliggör en verklig jämförelse av regionerna och leder till genomförbara resultat. Att involvera regionerna i denna utvecklingsprocess är absolut nödvändigt för att framgångsrikt kunna genomföra benchmarking på detta område i framtiden.

37. Regionkommittén saknar ett resonemang i grönboken om det europeiska forskningsområdet angående de s.k. sociala plattformar som faktiskt är en innovation i att försöka formulera och genomföra strategiska forskningsagendor rörande stora europeiska samhällsutmaningar såsom t.ex. miljö, den åldrande befolkningen och integration. I arbetsprogrammet för samarbetsdelen, tema Samhällsvetenskap och Humaniora, i december 2006, finns dock en utlysning om sociala plattformar för städer

och social sammanhållning vilket är positivt. Det är dock viktigt att kommissionen fortsätter utveckla detta innovativa sätt att formulera morgondagens forskningsfrågor, något som sannolikt sker i en dialog mellan forskare, offentliga aktörer, företag och civilsamhället m.fl.

Det europeiska forskningsområdets öppning mot omvärlden

38. ReK stöder uppfattningen att vetenskap och forskning i allra högsta grad är internationella verksamhetsområden. Kommittén understryker att samarbete och utbyte av kunskap och forskare och vetenskapsmän också måste sträcka sig utanför EU:s gränser.

39. Regionkommittén välkomnar medlemsstaternas insatser för att förbättra detta internationella samarbete genom att skapa goda ramvillkor för det, som till exempel en motsvarande ändring av invandringslagstiftningen, och uppmanar till ett nära samarbete mellan medlemsstaterna på dessa områden.

Det fortsatta arbetet

40. ReK välkomnar Europeiska kommissionens initiativ till en bred offentlig debatt, med deltagande från Regionkommittén, med syftet att konkretisera och vidareutveckla föreslagna prioriterade teman och åtgärder för att etablera ett europeiskt område för forskningsverksamhet och samtidigt ta hänsyn till subsidiaritetsprincipen.

Bryssel den 11 oktober 2007.

Regionkommitténs

Ordförande

Michel DELEBARRE